

Økte investeringer og flere arbeidsplasser

- Bredt oppsving. Konkurransen om ansatte øker

KONJUNKTURBAROMETER

for Sør- og Vestlandet

MAI 2018

SpareBank
SR-BANK

Dette er Konjunkturbarometeret

SpareBank 1 SR-Banks konjunkturbarometer er den viktigste temperaturmåleren for næringslivet på Sør- og Vestlandet.

600 bedrifter i regionen oppdaterer jevnlig sine forventninger til blant annet omsetning, lønnsomhet og årsverk.

Våre eksperter analyserer dataene og gir deg unik innsikt i utviklingen av samfunnet vi lever i og hva vi kan forvente fremover.

Bedriftsundersøkelsen omfatter spørsmål om:

1. Økonomisk utvikling de siste 12 månedene
 2. Bedriftenes forventninger neste 12 måneder
- hva gjelder:
- *Årsverk*
 - *Omsetning*
 - *Lønnsomhet*
 - *Investeringer*
 - *Ordreserver*

Økte investeringer og flere arbeidsplasser

- Bredt oppsving. Konkurransen om ansatte øker

**Vi er mer optimistiske –
men fortsatt utfordringer i 2017**

K KONJUNKTURBAROMETER
for Sør- og Vestlandet
Januar 2017

Januar 2017

Optimismen øker
– fortsatt fokus på konkurransekraft

K KONJUNKTURBAROMETER
for Sør- og Vestlandet

Vår 2017

Optimismen fester seg
– omstilling, økt konkurransekraft og robusthet preger landsdelen

K KONJUNKTURBAROMETER
for Sør- og Vestlandet

Høst 2017

K KONJUNKTURBAROMETER
for Sør- og Vestlandet
JANUAR 2018

SpareBank
SR-BANK **1**

Høyere aktivitet og flere ansatte
- drevet av overraskende høy optimisme i olje- og gassnæringen

Januar 2018

Hovedpunkter i konjunktur- barometeret

1

Bedriftene venter vekst det neste året

Stemningen i næringslivet i oljefylkene Rogaland, Hordaland og Agder snudde i 2017, særlig våren 2017. Optimismen har vedvart siden. I denne undersøkelsen for mai 2018 er det et klart flertall av bedriftene som venter vekst det neste året. 62 prosent av bedriftene forventer å vokse det kommende året, mens de resterende 38 prosentene tror på det motsatte. Optimismen har fått godt feste. Alle delindekser indikerer oppgang. Bedriftene skal ansette flere, venter høy vekst i omsetning og god vekst i ordreserven. Oljenedgangen er bak oss.

2

Oppsving i alle næringer – høyest innen olje og gass

Bedrifter med høy oljeeksponering har hatt veldig krevende tider, men det positive omslaget det siste året har vært overraskende og imponerende. Hovedindeksen for oljeeksponerte bedrifter er nå over 70% (vs 43% i januar 2017), som er rekordnivå. Det er litt overraskende at oljebedriftene er så positive, ettersom drahjelpen fra oljeaktiviteten på norsk sokkel er begrenset (litt opp i 2018), men tyder på en enorm endringsvilje og suksess i nye markeder. Blant bransjene på Sør-Vestlandet er det nokså jevnt bra. Varehandel er høyest med en indeks på 65%, tett fulgt av bygg/anlegg (64%), industri (62%) og andre bransjer (60%). Dette tyder på at usikkerheten om oljenedgang nå slipper, også i privatøkonomien, og gir løft for mange. For øvrig er eksportbedrifter jevnt over mer positive enn de uten, som gjenspeiler god drahjelp fra vekst ute og svak kronekurs.

3

Høyest vekst i Rogaland

Det er optimisme blant bedriftene i alle fylkene i undersøkelsen. Både bedring blant oljeeksponerte bedrifter, redusert usikkerhet generelt og at oljenedgangen har vært mest markert i Rogaland de siste årene, bidrar nå til at forventningene er høyest i Rogaland. Indeksen er på 64 prosent. Hordaland og Agder er også på bra nivå med 61 prosent. Infrastruktur/samferdsel (oljepengebruk) har gitt god drahjelp og vært stabiliserende for alle fylkene i årene med oljenedgang og usikkerhet, i tillegg til lav rente, bedring hos våre handelspartnere og endringsvillige bedrifter. Agder og Hordaland har en god del oljebedrifter, men er mer diversifisert og nyter godt av svak kronekurs og lav rente. Dette er næringer som sjømat, tradisjonell eksport og turisme. Avtakende boligfrykt viser igjen i bygg- og anleggsektoren.

4

Jobbvekst, lavere ledighet og kamp om arbeidskraften

Arbeidsledigheten i Norge har falt og er nær det laveste nivået på over 9 år, ifølge NAVs ledighetstall på 2,4 prosent. Rogaland, Hordaland, og Agder-fylkene er nær dette nivå på 2,6-2,9 prosent. På Sør-Vestlandet har ledigheten falt markert det siste halvannet året – godt i tråd med signalene i dette konjunkturbarometer. Det som er gledelig for arbeidstakere, men også kan bli utfordrende for bedriftene og norsk økonomi, er at bedriftene nå melder om enda høyere vekst i ansettelser. Ansettelsesindeksen har steget til rekordhøye 61 prosent, og alle fylker og bransjer på 59 prosent og over – med bygg og anlegg høyest i sørvest. Det er en klar overvekt av bedrifter som skal ansette, og de større bedriftene har nå snudd fra forsiktig oppbemanning i januar 2018 til betydelig mer markert oppbemanning nå. Det blir kamp om arbeidskraften. Svak kronekurs gjør Norge mindre attraktivt for utenlandske arbeidstakere. Sammen med lav ledighet kan dette bidra øke presset i norsk økonomi både på lønninger, kostnader, priser generelt og rente.

5

Overraskende sterk ordresreserve og økte investeringer

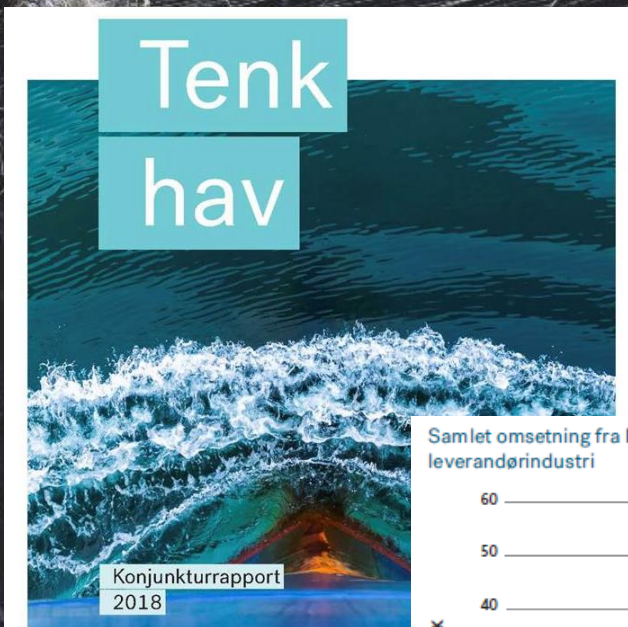
Noen av indikatorene i undersøkelsen kan kaste ekstra lys over vendepunkter i konjunkturutviklingen. Et flertall av bedriftene, 59 prosent og høyere i alle fylker, venter økte ordreserver. Det er nokså jevnt blant ulike bransjer og høyest innen industri. Bedriftene venter videre fortsatt bedring i lønnsomhet (indeks på 62 prosent), og alle fylker er 59 prosent og høyere. Bedre lønnsomhet gir økt robusthet..

Nå går alt så meget bedre, men...

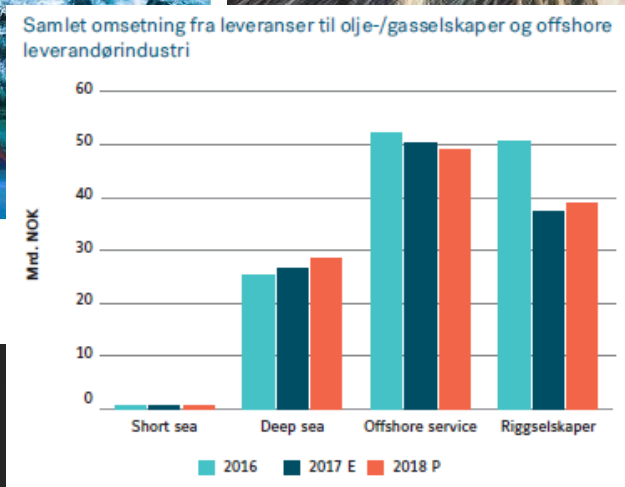
...klarer vi å unngå kostnadsboom denne gang?

- Økt aktivitet og flere ansatte øker konkurranse om ressursene – og arbeidsledigheten er allerede lav
- Bra driv i Norge og Europa, samt svak kronekurs, demper tilflyt av arbeidskraft
- Regionen må jakte, tiltrekke seg og tilrettelegge for talentene
- Bedriftenes tilpasning? Smart og effektiv jobbing & investeringer, robusthet, diversifisering, lønnsomhet & kapasitet
- > Store muligheter det neste året om regionen spiller kortene riktig

Nå går alt så meget bedre, men...

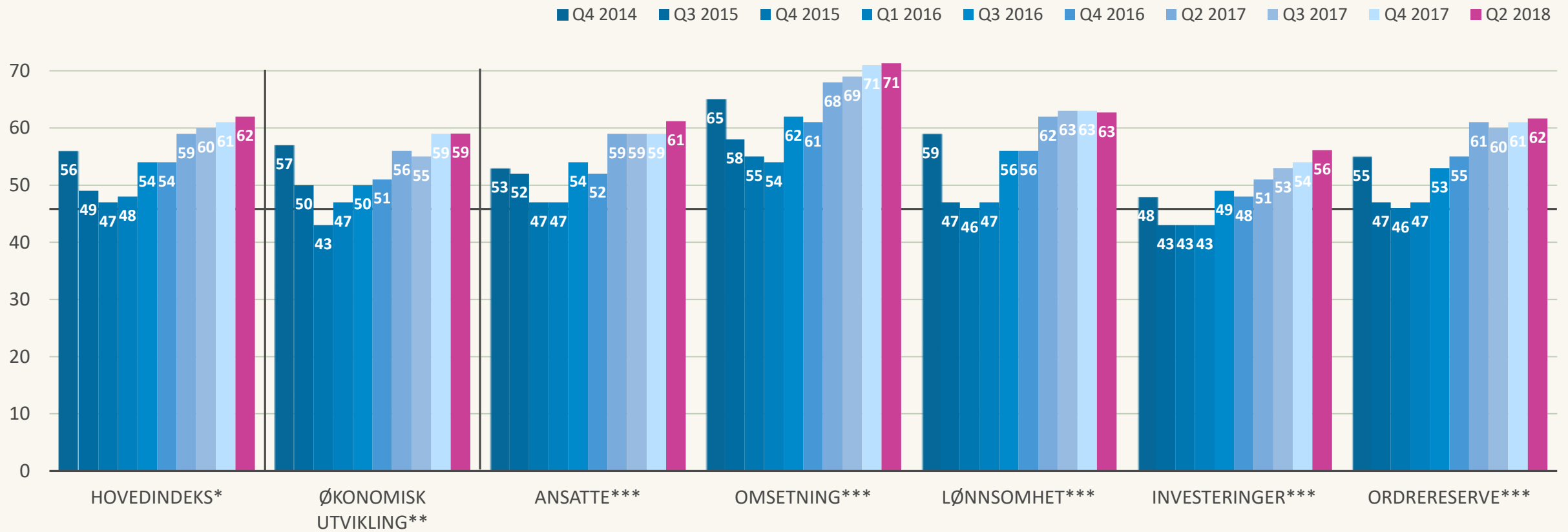

Betinget optimisme og
opplagstoppen er trolig nådd

- Ikke opptur for alle
- Blandet i alle bransjer
- Store forskjeller i oljeservice
- Rigg og offshore-fartøy:
 - Fortsatt utfordringer
 - Men gradvis bedre

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

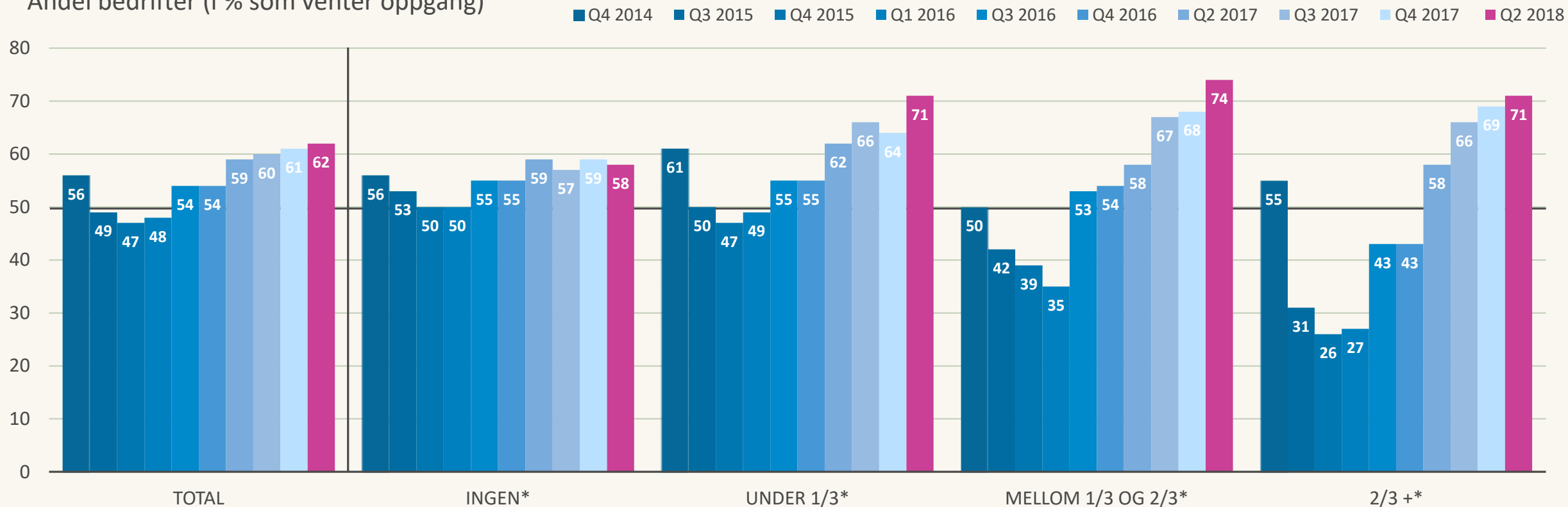
* Hovedindeks er gjennomsnitt av seks delindikatorer. ** Økonomisk utvikling de siste 12 måneder. *** Forventning neste 12 måneder

1

Bedriftene på Sør- og Vestlandet venter vekst

Forventningen blant bedriftene etter oljeeksponering

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

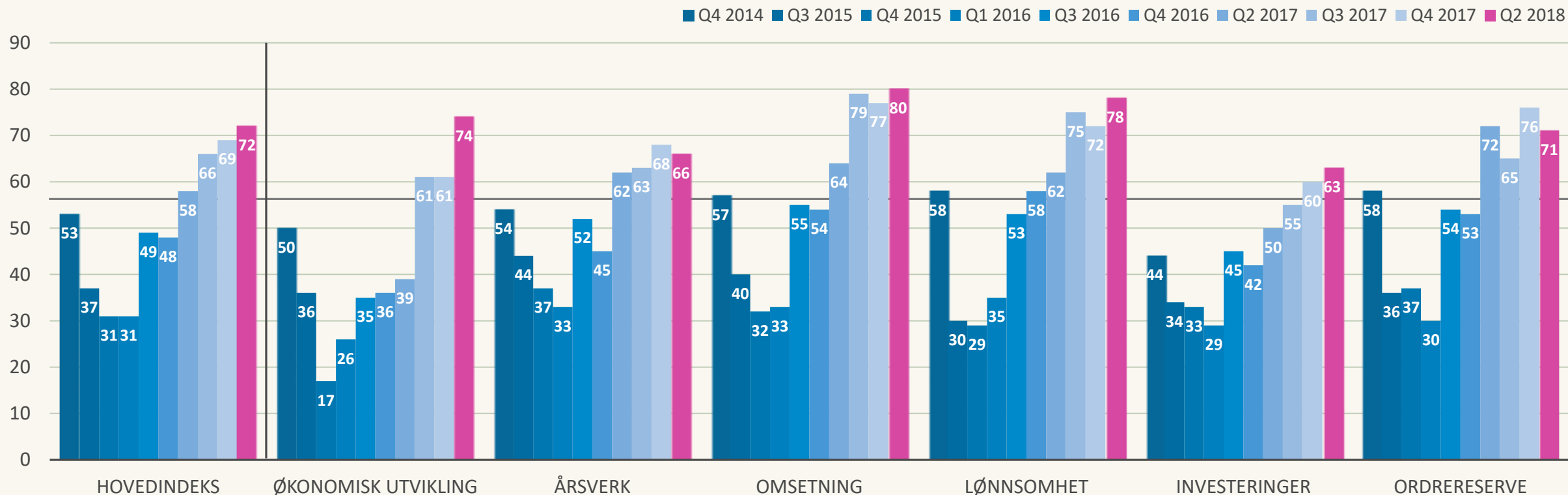

* Andel av omsetningen som er knyttet til oljevirksomhet

2

Oljeeksponerte bedrifter mest positive
– gjenspeiler endringskraft og suksess i nye markeder

Bedrifter med over 1/3 av omsetning mot olje og gass

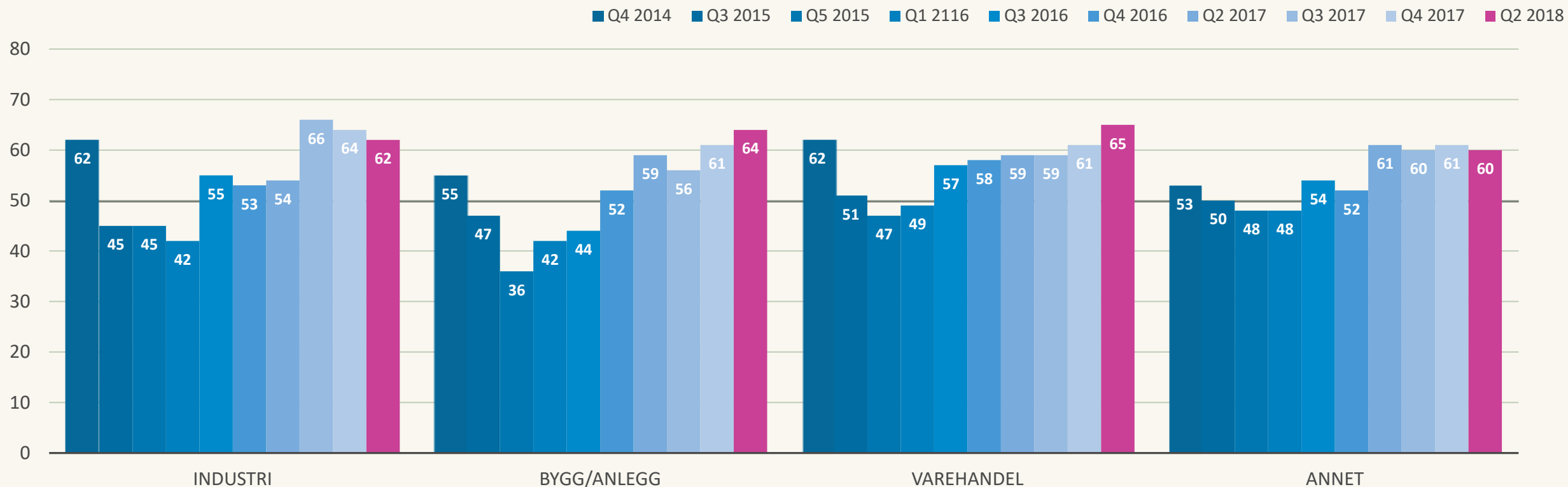

2a

Bred oppgang blant oljeeksponerte bedrifter
– høy vekst i ordreinngang, aktivitet og ansatte. Bedre lønns.

Forventninger i ulike bransjer

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

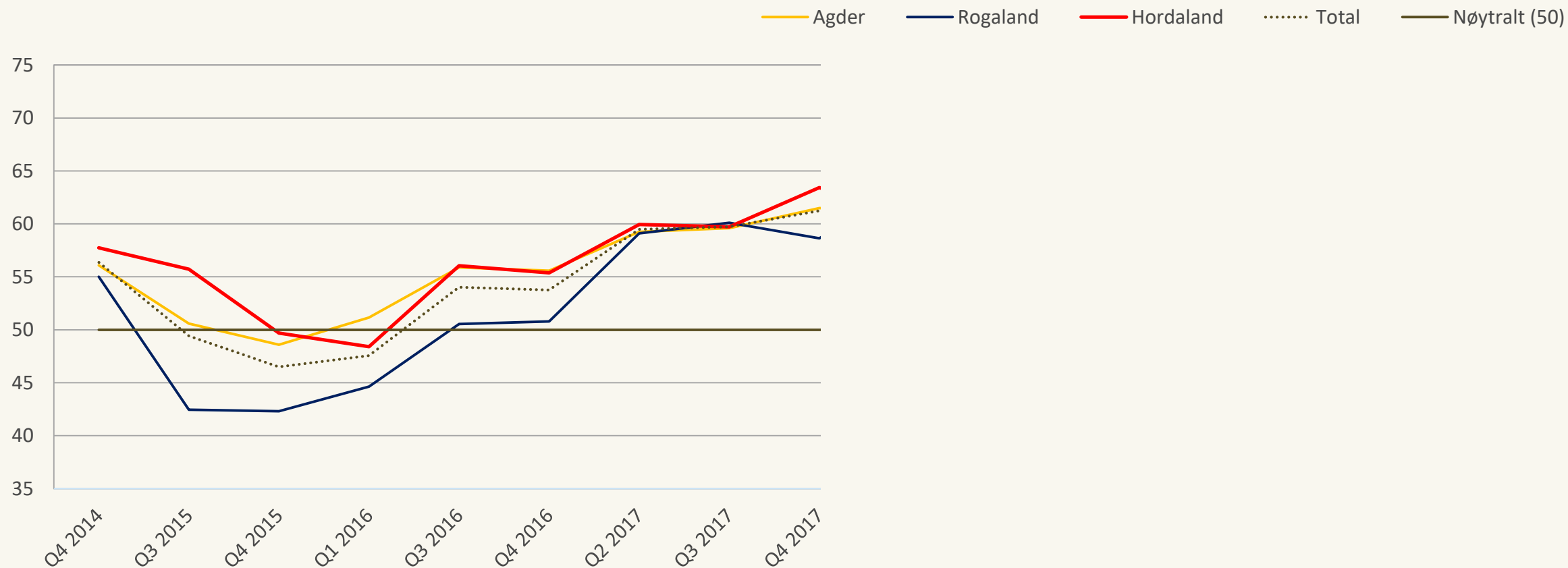

2c

Bredt oppsving – alle bransjer positive

– Mange forhold bidrar: oljen på vei opp, lav rente, svak kronkurs, bra driv i verdensøkonomien og omstilling i bedr.

Fylker. Hovedindeks og delindekser per siste måling

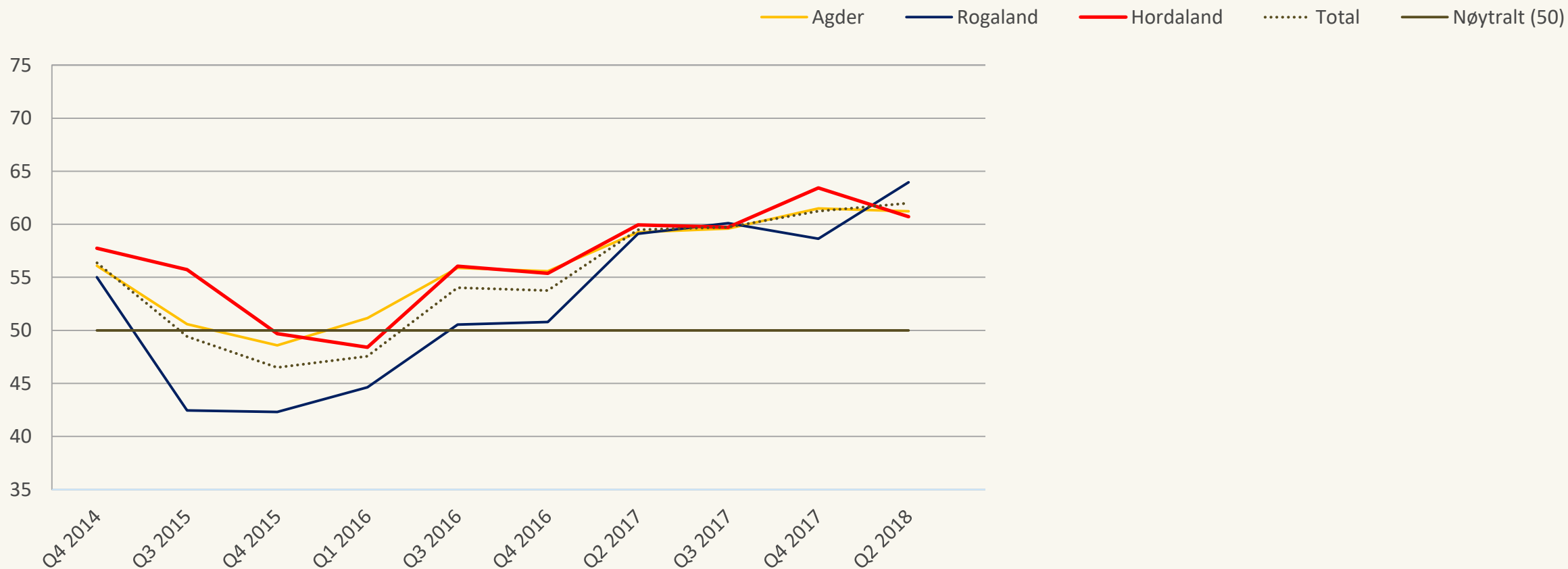

3

Optimisme i alle fylker ved forrige måling

– Hva nå?

Fylker. Hovedindeks og delindekser per siste måling

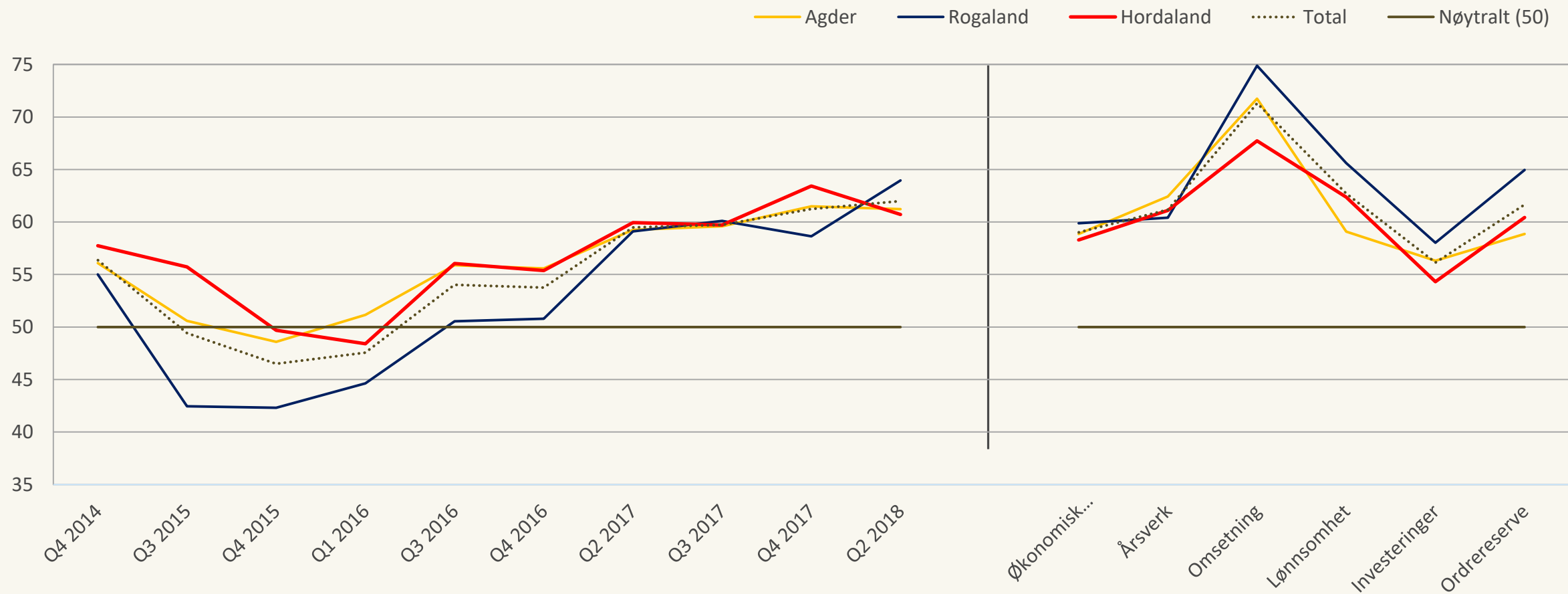

3

Fortsatt optimisme i alle fylker

– Oljedrevet opptur, lavere usikkerhet og Rogaland på topp

Fylker. Hovedindeks og delindekser per siste måling

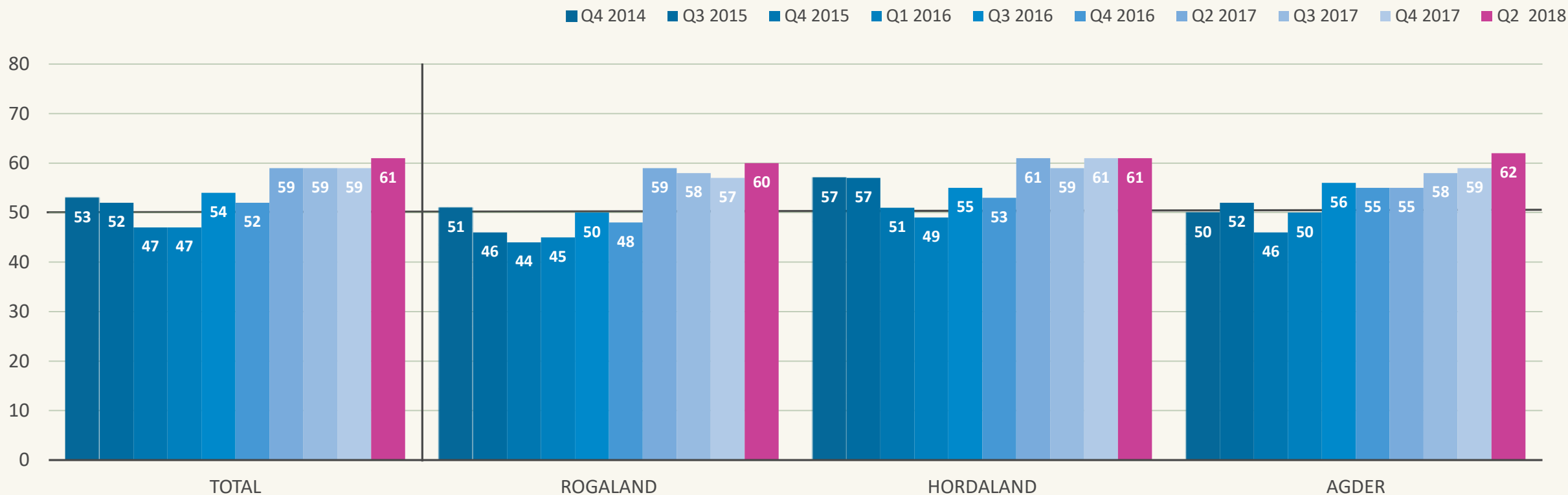
3

Optimisme i alle fylker

– Bra på alle delindekser og Rogaland høyest på de fleste

Bedriftenes planer for antall ansatte – fylke

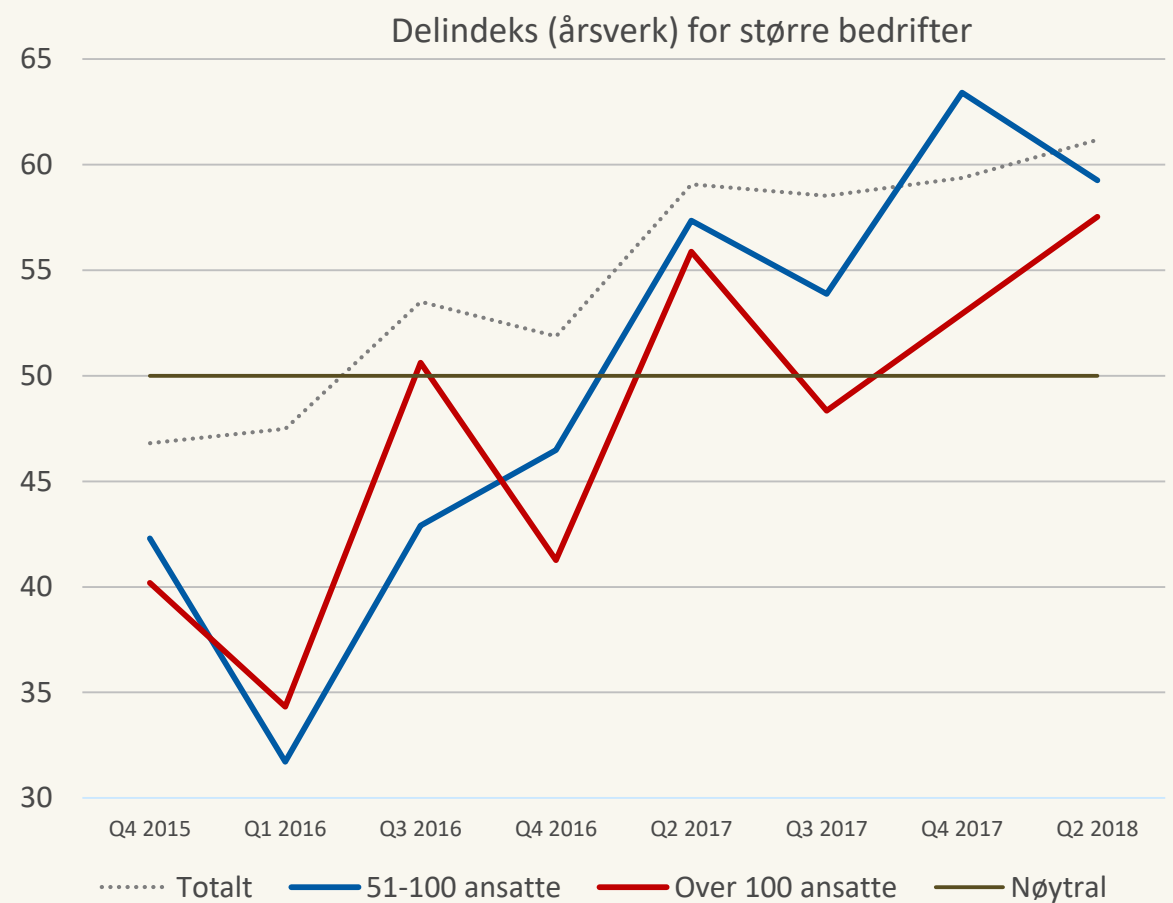
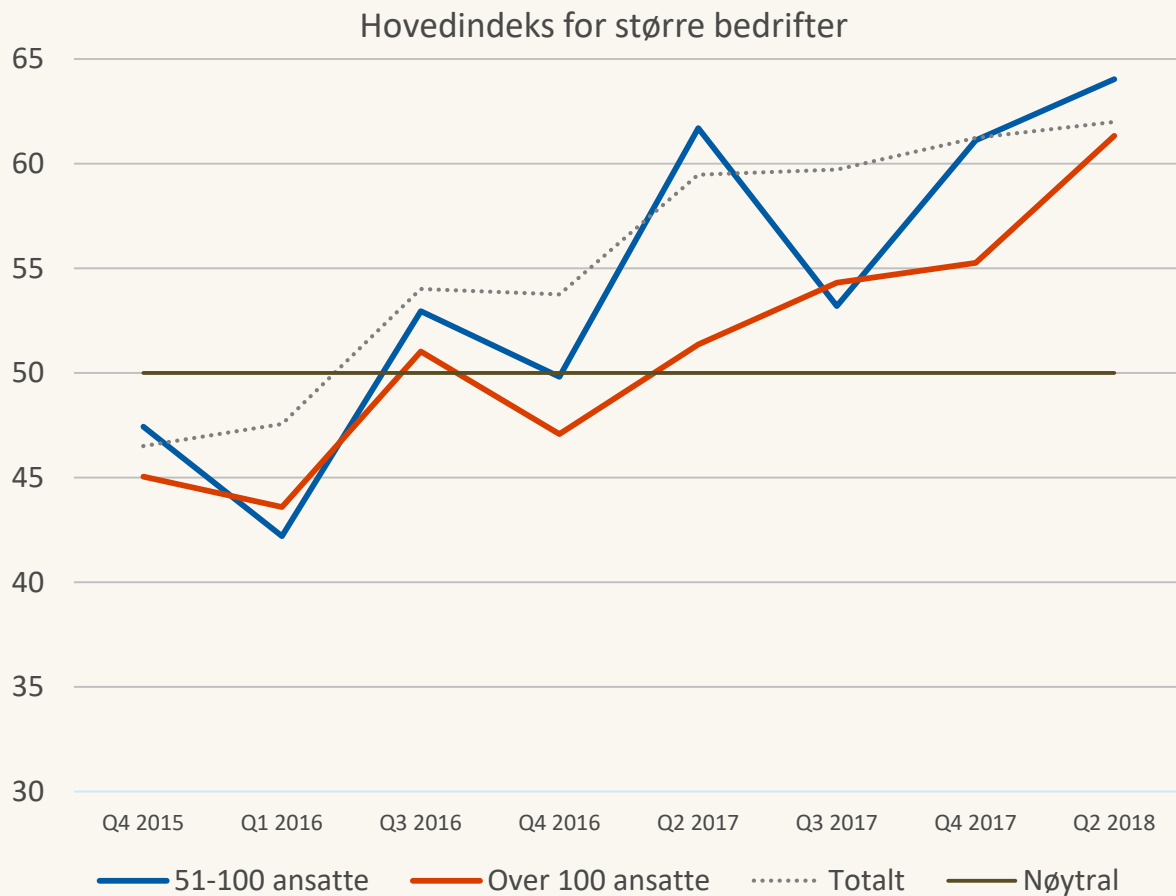
Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

4a

Mange skal ansette – også store bedrifter

- Konkurransen om arbeidskraften øker

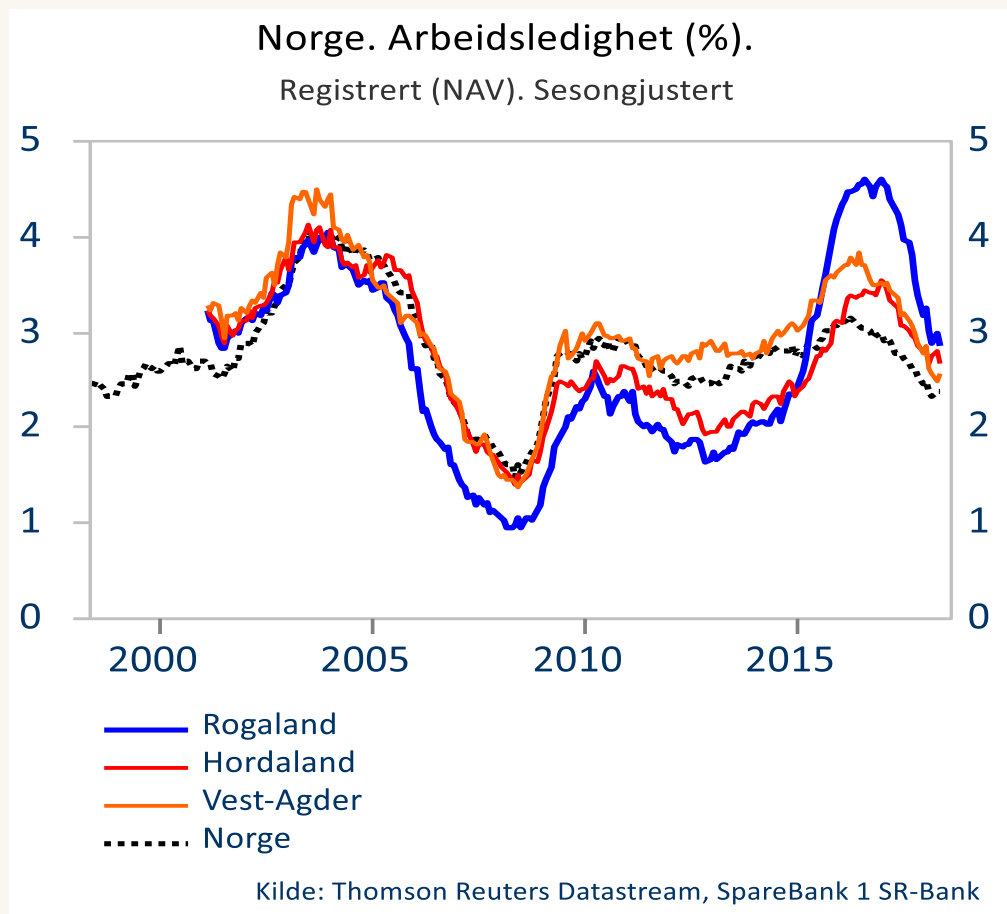

4b

Større bedrifter mer positive og ansetter
 – Øker trykket i arbeidsmarkedet

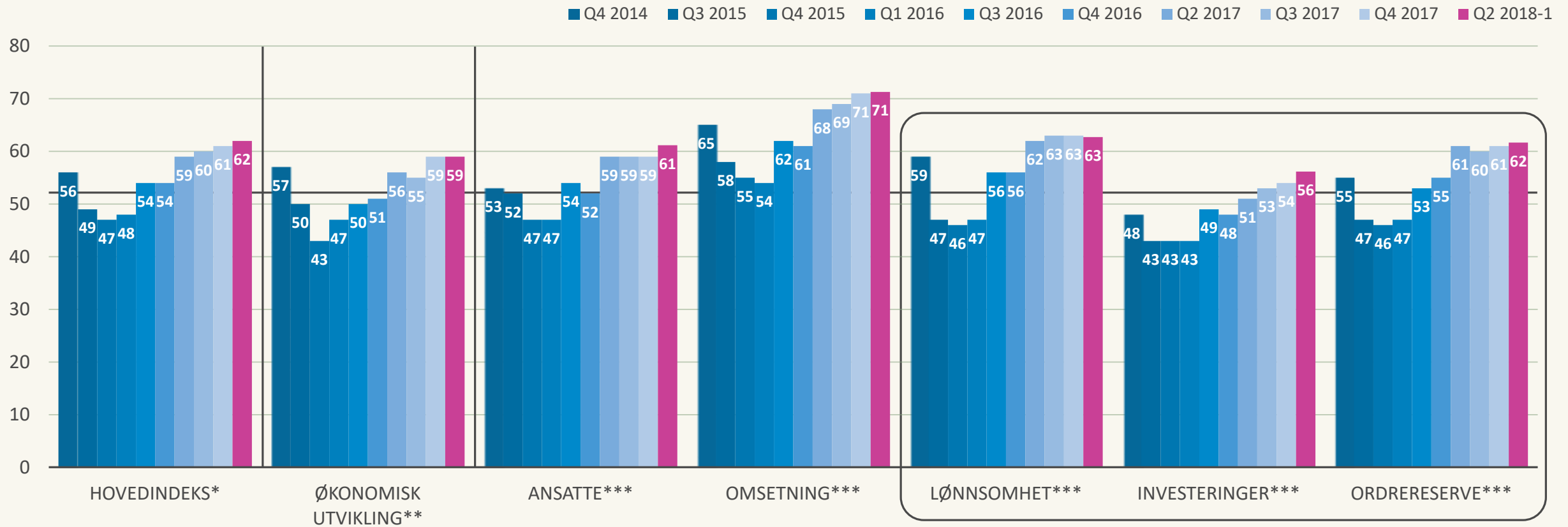
Arbeidsledigheten har falt (mest i Rogaland)

– nokså få varsler om nedbemanning

Kilde grafer: Thomson Reuters Datastream, Sparebank 1 SR-Bank

Andel bedrifter (i % som venter oppgang)

* Hovedindeks er gjennomsnitt av seks delindikatorer. ** Økonomisk utvikling de siste 12 måneder. *** Forventning neste 12 måneder

5

Robust oppsving og investeringsviljen øker
 – Overraskende sterk ordresreserve & bedre lønnsomhet

Imponerende endringskraft i bedriftene bidrar til oppsving

- Høy endringstakt i mange bedrifter
- Gode markedsmuligheter i Norge og ute (inkl svak kronekurs) pga bedring i økonomien
- Innen olje
 - Økt markedsandel i Norge og ute
 - Mer fornybar energi, havbruk, infrastruktur/samferdsel, industri

Stor spredning blant bedriftene – ikke oppsving for alle

- Fortsatt krevende i deler av oljeservice
 - Mye kapasitet og dempet etterspørsel i deler av verdikjeden (rigg og offshorebåter)
- Stor spredning innen bygg/anlegg
 - Mye som skjer på anlegg/infrastruktur
 - Bygg mer dempet (særlig næringseiendom i Rogaland)

Oppsummering

- 2016 – bunnen nådd & 2017 bedre enn ventet
- 2018 – ser lovende ut og mange nye jobber
- Fortsatt utfordringer, men også store muligheter
- Endringsvilje, konkurransekraft og robusthet

VELTER OM PÅ UTLEIEDRIFTEN

BAS Maskinutleie

BAS
MASKINUTLEIE
basutleie.no

Velter om på utleiedriften

Ikke mer enn to måneder er gått siden Rune Jomaas tok over som administrerende direktør i BAS Maskinutleie. Nå endrer han det meste i selskapet.

BAS Maskinutleie er eid av Kruse Smith og Backe AS, driver med utleie av maskiner og utstyr til prosjekter innen bygg og anlegg. Selskapet er lokalisert på fem steder på Østlandet, i Sør-Trøndelag, på Sørlandet og på Jæren, men har et problem: - I fjor tjente vi ikke penger. 2018 blir heller ikke et bra år, men 2019 skal bli det. Vi snur stort sett alle prosessene våre, bygger en helt annen ledelse og har satt i gang et arbeid med å se på hvordan vi kan videreutvikle driften. Dessverre har det rent ut utgifter i alle retninger. Sånn kan det ikke fortsette, sier Rune Jomaas.

Store resultatambisjoner

De siste fem årene har BAS Maskinutleie levert et resultat fra rundt 16 millioner kroner til et nullresultat i 2017. Dette skal vesentlig forbedres. I 2019 skal selskapet ha et resultat på 35 millioner kroner, mens Jomaas skal sørge for 70 millioner kroner i 2022.

Den administrerende direktøren har lang erfaring som operativ leder, strategisk rådgiver og organisasjonsutvikler. De siste årene har Jomaas deltatt som rådgiver i en rekke endringsprosesser i bygg- og anleggsbransjen. Nå står han bak endringene i BAS Maskinutleie.

- Organisasjonen har vært med på dette fra første dag, der hovedtillitsvalgt er en sentral del av prosessen. Vi har snart fått på plass den ledelsen vi ønsker. Deretter må vi få løftet hele organisasjonen. Det skal vi bruke 2018 til, med jevnlig oppfølging av alle ansatte.

- Når vi kommer til mål, er jeg helt sikker på at vi har fått dette til på en god måte, sier Jomaas.

Ny tankegang

Selv om langt fra alle bedrifter i bygg- og anleggsbransjen opplever gode tider, viser SpareBank 1 SR-Banks konjunkturbarometer at majoriteten av bedriftene ser positivt på utviklingen fremover. Troen på oppgang og vekst har vært til stede siden slutten av 2016 - etter et par mindre gode år.

For BAS Maskinutleie handler det om å effektivisere og skape bedre resultater.

- I år er omstillingsåret, men jeg må rigge det nå for 2019. Jeg skal jage hele organisasjonen slik at alle forstår businessdriften. Her har det vært fokus på å jage antall kunder, ikke gode kunder med rett pris, sier Jomaas.

MILLIARDKUTT GIR MILLIARD- KONTRAKTER

Aker Solutions

Milliardkutt gir milliardkontrakter

Siden årsskiftet har Aker Solutions sikret seg kontrakter for rundt 11 milliarder kroner. Likevel tar det på ingen måte av i oljeserviceselskapet.

– Jeg vil si vi er forsiktige optimister. Vi har vært gjennom noen tøffe år i oljebransjen, men etter systematisk jobbing med å holde oss konkurransedyktige og kostnadseffektive, opplevde vi en bedring i siste halvdel av 2017, sier Linda L. Aase, leder for modifikasjonsprosjekter i Aker Solutions.

Og i 2018 har bedringen fortsatt. Det siste halve året har selskapet vunnet kontrakter for rundt 11 milliarder kroner globalt, inkludert felter som Johan Castberg, Johan Sverdrup, Ærfugl og Troll.

SpareBank 1 SR-Banks konjunkturbarometer for mai bekrefter at Aker Solutions ikke er eneste oljeserviceselskap som ser bedring. Faktisk ser olje- og gasselskapene svært positivt på det kommende året.

Regner med stabil aktivitet

Aker Solutions leverer tjenester til alle faser av en feltutvikling. Fra studier til utbygginger med undervannssystemer og toppinstallasjoner, til service og modifikasjoner på eksisterende felt og installasjoner.

Linda L. Aase, som er ansvarlig for Aker Solutions portefølje av store prosjekter med oppgraderinger og modifikasjoner av eksisterende infrastruktur, forventer at aktiviteten skal holde seg stabil fremover. Men for å kunne kjempe om milliardkontraktene, må selskapet hele tiden forbedre seg.

– Vi har hatt en solid leveranse av prosjekter gjennom årene og vi har gjort fremskritt i vårt arbeid med å bli mer kostnadseffektive. Jeg har tro på at vi kan sikre oss arbeid fremover ved å fortsette å jobbe strukturert med å få ned kostnader og bli enda mer effektive, sier Aase.

Kostnadskutt

I 2015 startet Aker Solutions arbeidet med å bedre kostnadseffektiviteten med 30 prosent innen utgangen av 2017. Da året var omme hadde selskapet spart ni milliarder kroner på å jobbe mer effektivt.

– Det var nødvendig å redusere våre kostnader, og vi har lyktes med en omfattende effektivisering. Dette er helt sentralt om vi videre skal lykkes med en bærekraftig omstilling, sier Aase.

Innen slutten av 2020 skal kostnadene i Aker Solutions kuttes med ytterligere 20 prosent.

– Aker Solutions konkurrerer i et globalt marked, og vi er avhengige av gode, globale leveringsmodeller for å være konkurransedyktige. Tøffere vilkår og økt konkurranse krever kontinuerlig endring og forbedring. Og slik jeg ser det er konkurransekraft ferskvare. Arbeidet vi gjør med forbedring i dag, vil føre til nytt arbeid i morgen, sier Linda L. Aase.

TUNNEL- GIGANTENE GIR STORE RINGVIRKNINGER

Ryfast

Tunnelgigantene gir store ringvirkninger

I tunnelprosjektet Ryfast har over 300 lokale underleverandører og entreprenører i Rogaland fått arbeid. Nå kommer den neste giganten: Rogfast.

Tunnelprosjektet på E39 som skal binde Nord- og Sør-Rogaland sammen, bygger på en idé som er flere tiår gammel. Innen 2026 skal ideen om å krysse Boknafjorden og Kvitsøyfjorden med en undersjøisk tunnel være satt ut i livet.

– En skog av underleverandører

Men før den tid skal kontrakter til en verdi av 16,8 milliarder kroner deles ut. Kontraktene er delt i fem, med tre store tunnelkontrakter og to mindre kontrakter på transport- og ventilasjonstunneler. Det vil komme mange til gode.

– Erfaringene fra Ryfast viser at vi har rundt 300 underleverandører og entreprenører. Vi ser at det blir en skog av underleverandører med lokal forankring. Det er vanskelig å si om det blir like mange, færre eller flere i Rogfast, men jeg tror næringslivet lokalt, både nord og sør for Boknafjorden, er mer enn klar for det som kommer, sier Tor Geir Espedal, prosjektleder for Rogfast i Statens vegvesen.

Dermed vil Rogfast kunne bidra til å holde den lave – og fallende – arbeidsledigheten i Rogaland nede. Det er i tråd med det SpareBank 1 SR-Banks konjunkturbarometer viser. Nærliggende utviklingen fortsetter, både på Sør- og Vestlandet og i Stor-Oslo.

Enorme dimensjoner

Arbeidet som skal gjøres med verdens lengste og dypeste biltunnel er massivt. Entreprenører skal montere over 89.000 veggelementer i tunnelen. Det skal bygges 44 tekniske bygg, 480 nødstasjonsbokser, 750 nødtelefoner, legges 180.000 meter med kabel for skilt og over 300.000 meter med kabel for belysning.

For å nevne noe.

Allerede sysselsetter Rogfast-prosjektet rundt 150 personer, men dette vil ta seg kraftig opp når de virkelig store oppdragene kommer i gang.

– Vi merker at det er stor interesse fra næringslivet for prosjektet, men det er først når vi for alvor begynner at det reelt sett kommer frem om lokale bedrifter vil være med, sier Espedal.

**FORANDRER
HVORDAN DU
SER PÅ TV**

Sixty

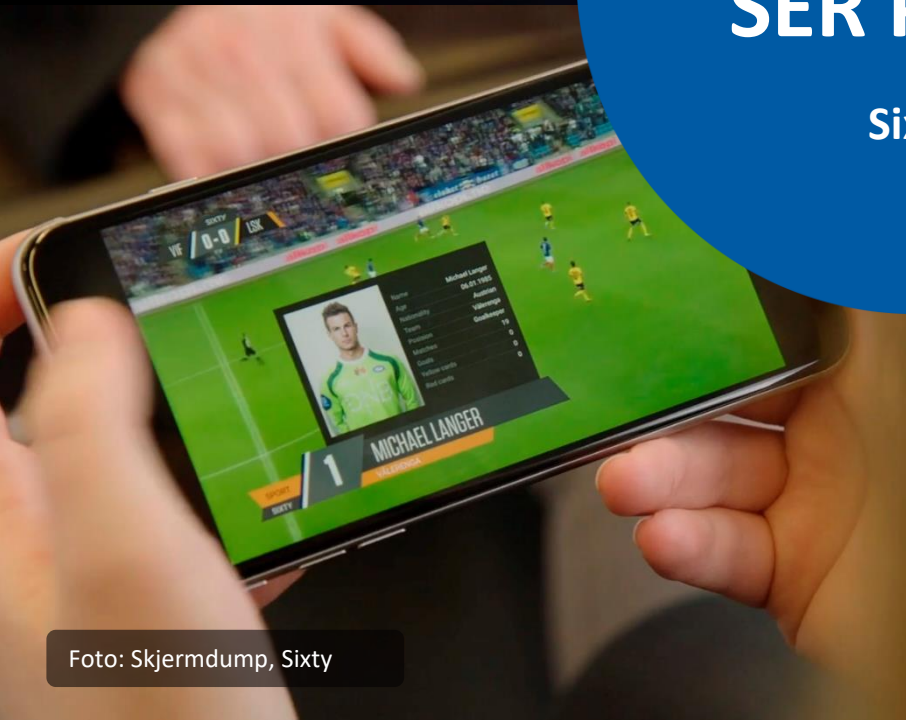

Foto: Skjermdump, Sixty

Forandrer hvordan du ser på TV

Har du sett på norsk TV, har du sett noe laget av Sixty. Nå kommer selskapet med løsningen som skal revolusjonere TV-tittingen.

Teknologien selskapet har utviklet kan forandre måten man ser TV på. Grafikken i direkte-sendinger kan bli klikkbar og interaktiv på alle tilkoblede enheter. Det åpner opp en rekke med muligheter i for eksempel sports- og valgsendinger.

– I stedet for at grafikken er en del av strømmen, får du den på din plattform, brukertilpasset og kan styre den selv. Ikke bare gir det deg en bedre brukeropplevelse, men det åpner noen enorme finansielle muligheter for oss, forklarer Kjetil Horneland, administrerende direktør i Bergen-selskapet Sixty.

Sixty og Trump

Sixty jobber med design og utvikling av fremtidens TV. I dag leverer selskapet digitale produkter for mediebransjen i Norge og i utlandet.

Bredden til selskapet har gjort dem anerkjent globalt. Verdens mest kjente basketballiga, NBA, så til Bergen da de trengte en ny app for interaktivt TV-innhold. Også den amerikanske kringkasteren CBS har samarbeidet med Sixty. Da USAs president Donald Trump adresserte nasjonen i sin «State of the union»-tale, var det med interaktiv grafikk levert av Sixty hos CBS News.

Blir sett internasjonalt

Ideen om å forbedre TV-opplevelsen til seerne har kommet naturlig for Sixty etter lang erfaring fra bransjen. Nå har selskapet akkurat åpnet kontor i London, og de har en kundeportefølje der de fleste av verdens største mediebedrifter er med.

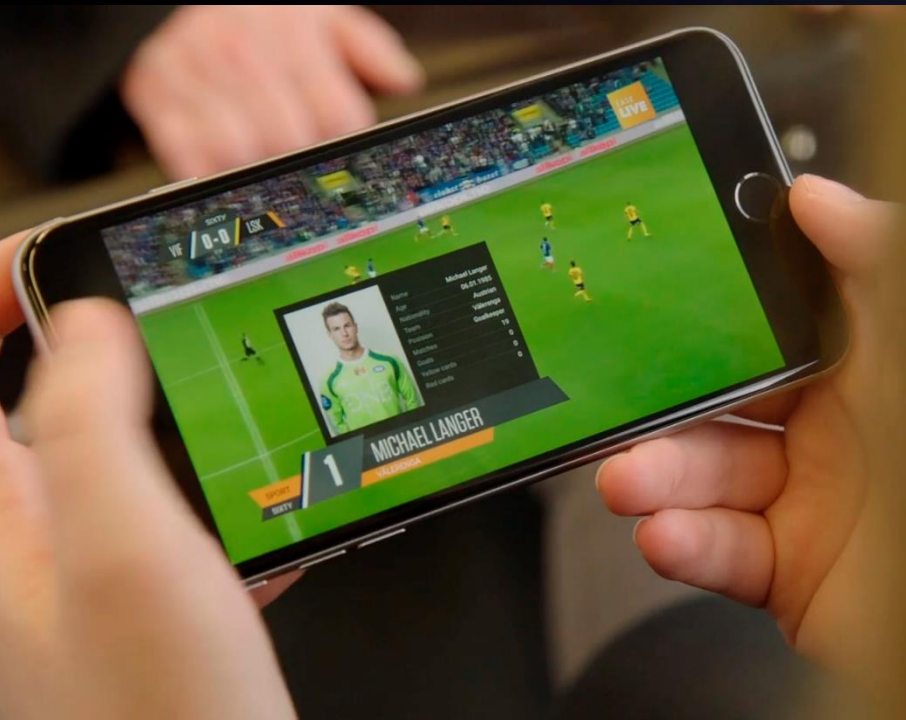
– Vi satte oss ned for å se hva vi virkelig hadde tro på i fremtiden, hva som kunne forandre TV til noe positivt – til noe som folk virkelig vil ha. Det er ingen andre som har laget grafikk på denne måten tidligere. Vi mener vi har forstått hvilke behov som er der ute, truffet trendene og løst noen av utfordringene mange møter, sier Horneland, og fortsetter:

– Nesten uansett hvor vi går ender vi med å snakke med toppnivået i selskapene. Vi merker at vi har høy troverdighet og at det vi kommer med har høy verdi for dem vi snakker med i markedet.

Venter enorm vekst

Det vil også vise igjen i resultatene til Sixty. I 2012 fusjonerte et TV-designselskap og et mobil- og webteknologiselskap og dannet Sixty. På seks år har selskapet firedoblet seg. Nå forventer Kjetil Horneland en enda brattere vekst.

– Det blir brattere og brattere vekst. Jeg tror vi kan doble oss de kommende årene.

Vi lever i en begivenhetsrik tid

Brexit og Trump

Ingen hard-landing i Kina

Veksten i verden har tatt seg opp

Olje fra (100 til) 30 til over 60 usd/fat

Lave renter (og dempet inflasjon)

Oljenedgangen flater ut og solid laksepris

Optimisme i aksje- og finansmarkeder

Svak kronekurs øker konkurransekraften

Bedring i norsk økonomi og regionen

Klimakampen møter motvind fra Trump